

Z ZAKONOM NAJ SE ZAGOTOVI PRAVIČNA REŠITEV PROBLEMA ŠVICARSKIH KREDITOV

Sprejem zakona o konverziji švicarskih kreditov v evrske kredite ne pomeni le rešitev perečega problema 16.000 družin kreditojemalcev, ki so zaradi nepoštene bančne prakse najeli neprimeren produkt za rešitev svojega stanovanjskega vprašanja, ampak pomeni tudi uveljavitev varstva potrošnikov na področju finančnih storitev, kar ima izreden pomen tudi za bodočnost slovenskega finančnega trga.

Argumenti za sprejem zakona :

- Banke morajo prevzeti odgovornost za problematiko švicarskih kreditov, ki je posledica njihovega agresivnega trženja in nekorektnega poslovanja:
 - o banke so pri trženju, sklepanju in med izvrševanjem kreditne pogodbe kršile temeljno dolžnost poklicne skrbnosti, saj kreditojemalcem niso posredovale bistvenih informacij, ki so jih potrebovali za odločitev o najemu dolgoročnega kredita za nakup nepremičnine,
 - o krediti v švicarskih frankih so zaradi svoje tveganosti neprimeren produkt za reševanje stanovanjskega vprašanja.
- Problem švicarskih kreditov se mora rešiti na nacionalni ravni in ne šele z odločitvijo evropskega sodišča, da ne bo prišlo do preložitve bremena neodgovornega ravnanja poslovnih bank na državo, oz. na ramena slovenskih davkoplačevalcev.
- Sprejem zakona pomeni uveljavitev načel varstva potrošnikov na področju finančnih storitev in je hkrati sporočilo vsem ponudnikom finančnih storitev na slovenskem trgu, da morajo spoštovati pravila odgovornega poslovanja in varstva potrošnikov.

Zveza potrošnikov Slovenije (ZPS) je takoj po dramatičnem padcu vrednosti evra v razmerju do švicarskega franka januarja 2015, ki je povzročil izredno povečanje finančnega bremena kreditojemalcev, opozorila, da se mora problematika švicarskih kreditov reševati sistemsko, ker je rezultat neodgovornih in nepoštenih bančnih praks. Pozvala je, da se kreditojemalcem omogoči konverzija kredita v evrski kredit in tako omogoči, da svoj dolg pošteno odplačajo pod pogoji, ki so jih ob sklenitvi kreditne pogodbe lahko upravičeno pričakovali, ne pa da se jih potiska v prezadolženost in socialno ogroženost.

ZPS je že 20.2.2015 objavila svoje Poročilo o problematiki tujevalutnih kreditov (Poročilo 2015), v katerem je na podlagi pregledane dokumentacije in izjav potrošnikov podala temeljne ugotovitve o nepoštenih bančni praksi pri trženju kreditov ter opozorila, da je treba pri odločanju o reševanju problematike švicarskih kreditov upoštevati tudi širši evropski kontekst, ker ne gre le za slovenski problem. Tovrstni krediti so se namreč pojavili kot specializiran produkt v Avstriji in Franciji v obmejnih območjih s Švico, namenjen potrošnikom z dohodki v švicarskih frankih, nato pa so jih banke v Avstriji v sredini 90ih začele tržiti premožnejšim potrošnikom kot možnost za naložbo v nepremičnine. Z integracijo srednje- in vzhodnoevropskih držav članic v evropske finančne trge pa je ponudba tuje valutnih kreditov v švicarskih frankih doživela pravo eksplozijo. Pomembna razlika med

starimi članicami EU in novimi članicami pri kreditiranju v švicarskih frankih pa je bila, da so se v novih članicah, kamor sodi Slovenija, takšni krediti tržili najširšemu spektru prebivalstva, vključno s tistimi, ki so z zadolževanjem reševali svoje osnovno stanovanjsko vprašanje. Kredite v švicarskih frankih so banke potrošnikom predstavljale kot ugodnejše od tistih v domači valuti, obenem pa jim niso na jasn in razumljiv način predstavile valutnega tveganja. S tem so kršile svojo pojasnilno dolžnost in načelo poklicne skrbnosti oz. načelo odgovornega kreditiranja.

Visoka rast kreditov v švicarskih frankih na rastočih nepremičninskih trgih v novih državah članicah EU, se pravi tudi v Sloveniji, je bila povezana z bojem bank za tržne deleže, kar izhaja iz analiz avstrijskega bančnega nadzornika FMA (Finanzmarktaufsicht). Večina »domačih« bank je tej praksi morala slediti, da bi obdržala svoje komitente, saj so morali potrošniki pred dodelitvijo kredita odpreti v isti banki bančni račun za nakazovanje njihovega dohodka. Tudi avstrijska centralna banka v svojih dokumentih kot razlog za nenavadno hitro rast kreditiranja v tujih valutah v novih državah članicah navaja zaostreno konkurenco med bankami za tržne deleže, pri čemer so avstrijske banke izkoristile svojo konkurenčno prednost pri izkušnjah in virih refinanciranja za CHF kredite ter šibak režim varstva potrošnikov v novih državah članicah.

Velike razlike pri nacionalnih rešitvah problematike švicarskih frankov

Avstrijski bančni nadzornik FMA je zaradi naraščanja trženja švicarskih kreditov izrecno poudaril, da kredit v tuji valuti zaradi valutnega tveganja ni primeren produkt za trženje širšemu krogu potrošnikov, saj od potrošnika zahteva večje finančno znanje in višjo kreditno sposobnost potrošnika, še posebej pa v luči določil bančne zakonodaje o dolžnosti skrbnega ravnanja banke tujevalutni krediti niso primerni za reševanje stanovanjskega vprašanja.

Že leta 2003 je določil minimalne standarde za kreditiranje v tujih valutah, ki med drugim določajo, da mora banka vzpostaviti primeren postopek za preverjanje kreditne sposobnosti potrošnika in oceniti, ali bo ta svoje obveznosti lahko odplačeval tudi v primeru nihanj valutnega tečaja. Poudaril je tudi, da je za razumevanje tveganj najema takšnega kredita potrebno večje finančno znanje potrošnika in za obvladovanje tveganj tudi višja kreditna sposobnost. Nato je oktobra 2008 pozval banke k prenehanju kreditiranja potrošnikov v tuji valuti, leta 2010 pa prepovedal tudi avstrijskim hčerinskim bankam v centralni in vzhodni Evropi, da potrošnike kreditirajo v drugih valutah kot je njihova nacionalna valuta ali v določenih primerih evro. V letih 2010 in 2013 pa je še dodatno zaostрил minimalne standarde in vključil dolžnost banke, da mora komunicirati s kreditojemalcem tudi med odplačevanjem švicarskega kredita, če je to potrebno v smeri iskanja rešitev.

V Franciji so z namenom omejitve tveganj iz naslova tujevalutnih kreditov dopolnili zakonodajo, ki zdaj prepoveduje kreditiranje potrošnikov v drugi valuti razen v primeru, da v tej valuti prejema dohodke ali pa ima v njej večji del premoženja (slovenski zakonodajalec je takšno zakonsko rešitev, ki jo je predlagala ZPS, zavrnil). Prav tako so tam tožilstva sprožila kazenske postopke proti udeležnim bankam zaradi suma, da so kredite v švicarskih frankih potrošnikom predstavljale kot varne, medtem ko so kot finančni strokovnjak že vedele za povečano verjetnost, da lahko v prihodnjih letih pride do neugodnih valutnih nihanj za kreditojemalce.

V novih državah članicah EU so bili potrebni radikalnejši ukrepi zaradi reševanja stiske velikega števila potrošnikov, ki so se znašli pod velikimi finančnimi pritiski. Najprej na Madžarskem, nato pa tudi na Hrvaškem so vlade potrošnikom tudi omogočile konverzije kreditov v švicarskih frankih po menjalnem tečaju, ki je veljal v času sklenitve pogodbe. S tem so morale del finančnega bremena, ki je nastal zaradi valutnih sprememb, prevzeti tudi banke, ki so razvile te tvegane kreditne produkte in o njihovih lastnostih niso ustrezno informirale svojih kreditojemalcev.

Slovenija

Žal so slovenski kreditojemalci v luči mednarodne primerjave še vedno v zelo nezavidljivem položaju, saj pristojni državni organi še vedno menijo, da so ukrepi na ravni države nepotrebni in kreditojemalce napotujejo na reševanje po sodni poti. Pri tem so očitno povsem prezrli, da je sodna pot dolgotrajen in drag postopek, ki ga večina oškodovanih potrošnikov ne zmore, saj zaradi bremena odplačevanja kredita ne zmorejo nositi stroškov sodnih postopkov.

Zato je skrajni čas, da se tudi v Sloveniji reši problematika švicarskih kreditov s sprejemom zakona, ki bo omogočil konverzijo kreditov. Argumenti za sprejem zakona izhajajo iz že omenjenega Poročila ZPS iz leta 2015, v katerem je ugotovljeno, da so banke kljub drugačnim priporočilom Banke Slovenije (leta 2006 in 2007) aktivno tržile švicarske kredite in jih ponujale kot bistveno bolj ugodne, posebej pa poudarjale, da je razmerje med švicarskim frankom in evrom stabilno. Podpisovanje izjav o seznanitvi z valutnim tveganjem je bilo predstavljeno le kot formalizem. Potrošnikom banke niso predložile nobenih nazornih prikazov v zvezi z valutnimi tveganji. Prav način informiranja pa je odločilno vplival na razumevanje potrošnikov o tveganosti CHF kredita, pri čemer je treba upoštevati tudi dejstvo, da potrošnik običajno le enkrat v življenju najame dolgoročni stanovanjski kredit in zato nima izkušenj pri sklepanju tovrstnih pogodbenih razmerij in mora zaradi pomanjkanja znanj in informacij zaupati v skrbnost in poštenost banke. V Poročilu je tudi poudarjeno, da valutna klavzula v kreditnih pogodbah ni bila uporabljena za ohranjanje vrednosti denarne obveznosti kreditojemalca. Slovenija je postala polnopravna članica Evropske Unije 1.5.2004 in že 28.6.2004 vstopila v ERM II ter istočasno določila centralni tečaj tolarja pri 239,64 SIT za 1 EUR. Ta tečaj je veljal vse do uvedbe EUR kot nacionalne valute 1.1.2007, zato je povsem očitno, da je valutna klavzula služila le pridobivanju novih komitentov s ponudbo navidezno bolj ugodnih stanovanjskih kreditov.

Natančno pravno analizo kreditne pogodbe z valutno klavzulo v švicarskih frankih in analizo ravnanja bank pri trženju in sklepanju teh pogodb sta podala priznana pravna strokovnjaka dr. Ribičič in dr. Zupančič v *Pravnem mnenju o kršitvah ustavnih in konvencijskih pravic najemnikov kreditov, nominiranih v švicarskih frankih*. Avtorja utemeljeno opozarjata, da če primerov množičnih oškodovanj kreditojemalcev ne bomo rešili na nacionalni ravni, bo o tem odločalo evropsko sodišče in bo breme nepoštenega poslovanja bank prevaljeno na državo, torej na davkoplačevalce.

Tudi Združenje Frank je predstavilo številne dokumente, ki potrjujejo, da je bil cilj bank čim večja prodaja švicarskih kreditov in da so temu cilju podredile svoje poslovanje, čeprav so s tem v škodo kreditojemalcev evidentno kršile pojasnilno dolžnost in načelo poklicne skrbnosti.

Potrditev nepoštena poslovne prakse pri trženju švicarskih kreditov najdemo tudi v uvodnem delu Direktive o stanovanjskih kreditih 2014/17/EU, kjer je med drugim pojasnjeno, da so v direktivi napisana tudi pravila o plačevanju osebja z namenom, da se omeji praksa zavajajoče prodaje, ko so banke z oblikovanjem plačnih politik osebje spodbujale k sklepanju določene vrste kreditnih pogodb, ne da bi se pri tem upošteval potrošnikov interes.

Vsi naštetih dokumenti potrjujejo razloge za odločitev, da se problematika švicarskih kreditov reši z zakonom, ki bo omogočal kreditojemalcem, da kredite konvertirajo v evrske pod pogoji, ki so veljali na dan sklenitve kreditne pogodbe in odplačajo svoj dolg pod pogoji, ki so jih ob sklenitvi pogodbe upravičeno pričakovali. Zato na ZPS ponovno pozivamo k sistemski rešitvi, to je sprejem zakona, ki bo oškodovanim potrošnikom omogočil pošteno odplačilo najetega kredita, bankam pa naložil, da prevzamejo svojo odgovornost za nastali problem. Problem švicarskih kreditov se mora rešiti na

nacionalni ravni in ne šele z odločitvijo evropskega sodišča, da ne bo prišlo do preložitve bremena neodgovornega ravnanja poslovnih bank na državo, oz. na ramena slovenskih davkoplačevalcev.

Če nekorektno poslovanje bank ne bo imelo ustreznih posledic, tako kot v drugih državah vzhodne in srednje Evrope, bo to signal, da je slovenski finančni trg tudi v prihodnje odprt za nove oblike zavajanja potrošnikov.

Zato pozivamo vse poslance Državnega zbora, da podprejo sprejem zakona o konverziji kreditov.

Ljubljana, 28.2.2019

Zveza potrošnikov Slovenije
Breda Kutin, predsednica

ZPS Zveza potrošnikov
Slovenije - društvo
Frankopanska ul. 5
SI - 1000 LJUBLJANA

